

نقص زیبایی ناشی از تقصیر در درمان جراحی های زیبایی

دکتر حمیدرضا دانش پرور

متخصص پزشکی قانونی، کارشناس حقوق، عضو هیئت علمی سازمان پزشکی قانونی کشور

پزشکان در امر درمان با بکارگیری آموخته های علمی خود در کنار استفاده از وسایل و تجهیزات پزشکی مدرن سعی در درمان بیماری می نمایند. گاهی اتفاق می افتد که علیرغم بکارگیری دانش و تکنیک مناسب و پلان درمانی مطابق با موازین علمی و فنی، نتایج مناسب حاصل نمی شود و بیمار نه تنها درمان نمی شود بلکه با عوارضی همچون عفونت، نقص عضوی و حتی مرگ مواجه می گردد. بدیهی است در تمامی مراحل کار، پزشک با قصد و نیت درمان بیماری اقدامات تشخیصی و درمانی خود را انجام می دهد. سؤالی که مطرح است آن است که آیا در جراحی های زیبایی و یا جراحی برای برداشتن عضوی مثل کلیه از انسان سالم به منظور پیوند هم قصد درمان مطرح است؟

در کشور ما جراحی های زیبایی، یکی از شایع ترین اعمال جراحی است که توسط جراحان رشته های مختلف تخصصی انجام می شود، با توجه به اینکه اصولاً ضرورت انجام این اعمال جراحی در سلامت فرد مورد اتفاق نیست و بعضی از پزشکان این اقدامات را اقدامی درمانی نمی دانند، لذا هر جراحی که بنا به دلایلی از جمله رضایت کامل بیمار به انجام اعمال جراحی زیبایی مبادرت می کند باید در عمل جراحی خود از روش ها و تکنیک هایی استفاده کند که پرخطر نبوده و سلامت شخص را به خطر نیاندازد. اگر این اصل رعایت نشود، پزشک به واسطه نفس شروع جراحی مسئولیت خواهد داشت.

ماهیت تعهد پزشک

طرفداران «تعهد به نتیجه» بودن مسؤولیت پزشک:

پیروان دیدگاه فوق، عقیده دارند که همانگونه که هریک از طرفین یک قرارداد مانند بیع، ملزم به ایفای تعهدات خود هستند، پزشک نیز به ایفای تعهد خود که درمان و شفای بیمار است، ملزم می باشد. براساس این دیدگاه، به دلیل آنکه پزشک متعهد به حصول نتیجه می باشد، در صورت عدم شفای بیمار، فرض می شود که پزشک خطا کرده است. به عبارت دیگر، عدم حصول نتیجه، قرینه ای است براینکه پزشک از نظامات و قواعد مسلم علم پزشکی، تخطی کرده است و در این حالت بیمار ملزم به اثبات خطای پزشک نیست.

دیدگاه متعهد بودن پزشک به نتیجه، در فقه امامیه نیز طرفداران فراوانی دارد. شهید ثانی، علامه طباطبایی و مقدس اردبیلی از جمله فقیهانی هستند که به دیدگاه متعهد بودن پزشک به نتیجه معتقد بودند.

طرفداران «تعهد به وسیله» بودن مسؤولیت پزشک:

آنان معتقدند که برای اثبات خطای پزشک، عدم حصول نتیجه کافی نیست. بنابراین در صورتی که بیمار، بهبودی کامل نیافت، پزشک، مسؤولیتی ندارد مگر اینکه بیمار، تقصیر پزشک را ثابت کند. زیرا که تعهد پزشک تعهد به وسیله است و او سعی می کند تمامی امکانات خویش را جهت درمان بیمار به کار گیرد. از نظر اجتماعی نیز مسؤول شناختن پزشک درباره زیان ناشی از اقدامی که او در چهارچوب دانش زمان خود انجام داده است، قدرت ابتکار را از او می گیرد و علم را متوقف می سازد. از نظر اخلاقی نیز، چگونه می توان جزای احسان را به بدی داد و از انسانی که همه کوشش و دانش خود را در راه درمان بیمار به کار برده است، خسارت گرفت؟

مسئولیت جراحان زیبایی

در مورد مسئولیت جراحان زیبایی باید قائل به تفکیک شد چرا که اصولاً جراحی زیبایی به دو دسته تقسیم می شود:

جراحی زیبایی ضروری و ترمیمی:

این نوع جراحی زمانی کاربرد دارد که عضوی ناقص شده یا به درمان احتیاج دارد مثل صورتی که در نتیجه اسید پاشی سوخته است. حقوقدانان معتقدند در اینگونه موارد تعهد جراح به وسیله است یعنی جراح باید تمامی تلاش خویش را جهت بهبود بیمار استفاده کند و از همه ابزار و روشها بهره گیرد اما نتیجه نهایی را تضمین نخواهد کرد.

جراحی های غیر ضروری و فانتزی:

در ایران با توجه به بینش اسلامی موجود و در نتیجه نوع پوشش بانوان بیشتر جراحی ها در اجزاء صورت به خصوص بینی صورت می گیرد به طوری که بسیاری از کشورها ایران را پایتخت رینوپلاستی می دانند. اکثر جراحی هایی که بدین گونه صورت می گیرد جنبه درمانی ندارد بلکه به عللی دیگر از جمله زیبا شدن انجام می شوند. چون در اینگونه موارد با فقدان عنصر ضرورت روبرو هستیم دیگر تعهد جراح به وسیله نیست بلکه به نتیجه است و این بدان معنی که مثلا اگر پزشکی تعهد می کند که بینی بیمار بعد از عمل شکل خاصی به خود بگیرد باید قطعا این اتفاق بیفتند و در غیر اینصورت بیمار حق دارد از پزشک خویش شکایت کند و پزشک باید خسارات حاصله به بیمار را جبران نماید.

ذکر یک نکته در اینجا ضرورت دارد و آن این که در بعضی موارد زشتی و نواقص ظاهری بعضی افراد ناراحتی های روانی کاملی به وجود می آورد که درمان به قصد اصلاح این نواقص به طور غیرمستقیم در تعادل روحی و روانی فرد موثر می باشد لذا در این حالت کار پزشک توجیه منطقی دارد.

در کشور فرانسه درارتباط با مسئولیت جراحان زیبایی قاعده ای وجود دارد تحت عنوان «قاعده تناسب» که به موجب آن پزشک حق ندارد هیچ نوع جراحی را انجام دهد، مگر آن که سود محتمل و معقولی که از آن جراحی به دست می آید، با عوارض و خطرات احتمالی آن هماهنگی داشته باشد. در واقع هر چه زشتی فرد کمتر و چهره اش طبیعی تر باشد، احتیاط بیشتری باید بشود. تا جایی که در مواردی به هیچ وجه نباید خطر کرد و در صورت انجام جراحی چون خود عمل تقصیر است، بنابراین مسئولیت پزشک مسجل خواهد بود. به طور کلی باید گفت که عمل جراحی زیبایی اگرچه در اکثر نظام های حقوقی جایز دانسته شده، لیکن بر اساس قوانین و مقررات یا رویه قضایی، مقید به اموری شده است که تخلف از آنها مسئولیت جراحان زیبایی را به دنبال خواهد داشت، از جمله این که در انگلستان تجویز جراحی زیبایی منوط به عدم ملازمه آن با خطر شدید است یا این که در حقوق آلمان گفته شده که این جراحی نباید با انجام یک تکلیف اجتماعی در تعارض باشد. برای مثال عمل زنی که حامله بوده و سینه خود را جهت خوش فرم کردن آن مورد جراحی قرار می دهد و بدین وسیله وظیفه شیردهی او معطل می ماند، جایز دانسته نشده است.

در کشور ما ایران، این امر یعنی درمانی یا غیردرمانی بودن، ضرورت یا عدم ضرورت و ارتباط یا عدم ارتباط آن با مسایل روانشناسی و جامعه شناسی به عهده کارشناس قرار داده شده است.